

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา นอกจากจะสอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไป ด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพ คือ ทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความสำคัญแก่เป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาของหน้าตาความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อำนาจผลประโยชน์ อันพึงประสงค์ ข้อความดังกล่าวเป็นพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานให้กับประชาชนชาวไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา จากการศึกษาที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วตลอดเวลา เป็นโลกแห่งการเรียนรู้ ที่ไม่มีวันสิ้นสุด การศึกษาจำเป็นต้อง พัฒนาค้นหาให้มีความเข้มแข็งทางปัญญา มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและสร้างความรู้ใหม่ได้ เพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิต และก้าวไปในยุคโลกาภิวัตน์ ได้อย่างมีความสุขมั่นคง (พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุรินทร์ อ้างถึงในพระธรรมปิฎก, 2541 : 4) ดังนั้นการจัดการศึกษา จึงเป็นรากฐานสำคัญ ของคุณภาพชีวิตประชาชนคนไทย เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ มีการดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างสงบสุข รู้จักแก้ปัญหาด้วยเหตุผล จึงต้องให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นพิเศษ ดังที่ พระนอม แก้วก่าเนิด (อ้างถึงใน บังอร พุ่มสะอาด, 2537 : 31) ให้ความเห็นว่า การศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชน และประชาชน ให้มีคุณภาพที่จะสามารถพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง จะต้องมุ่งเน้นพัฒนาให้เยาวชน และประชาชนมีความรู้พื้นฐานที่เพียงพอ รู้จักคิด รู้จักใฝ่หาความรู้ประสบการณ์ด้วยตนเอง รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนา ซึ่งจะทำให้มีทักษะในการทำงาน และดำเนินชีวิตที่ดีงาม กฤษณ์ จันทรเส็ง และคณะ (2540 : 2) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ อันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า แต่เนื่องจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมายังประสบปัญหาอยู่พอสมควร เพราะในปัจจุบันการจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ปัญหาหลักที่สำคัญ คือ ปัญหาคุณภาพ ประสิทธิภาพการศึกษา อันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากครู โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งหมายความว่ารวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ ให้เกิดกับผู้เรียน เนื่องจากมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา และประเวศ วัชระ (2541 : 4) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาการศึกษาไทยว่า เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เหนียวแน่นและ

หมักหมม ไม่สามารถแก้ไขได้ จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายปรับระบบ โครงสร้าง และกระบวนการใหม่ เพื่อให้การปรับระบบโครงสร้าง และกระบวนการใหม่ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนทรศนะ และพฤติกรรม และได้สรุปถึงสาเหตุของปัญหากระบวนการศึกษาไทยไว้ในปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญาทางรอดแห่งความหายนะ ไว้ 8 ประการ คือทิวเกี่ยวกับการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ผลิตมีไม่มากพอ ระบบการศึกษาไม่ทั่วถึงและไม่ดีพอ สังคมยังไม่เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วม ขาดระบบส่งเสริมครูที่ดี ขาดการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่นในสังคมและระบบการบริหารจัดการมีปัญหา นอกจากนี้ รุ่ง แก้วแดง (2541 : 126) ยังชี้ให้เห็นว่า การศึกษาของไทยในปัจจุบัน ทำให้ผู้เรียนมีความทุกข์จากการที่ต้องดูบังคับให้เรียนเพื่อการท่องจำ และการเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตจริง ผู้เรียนต้องเคร่งเครียดกับการสอนของครู ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน นอกจากนี้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน นักการศึกษาหลายท่าน เช่น ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ดร.รุ่ง แก้วแดง ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต รวมทั้งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของประเทศไทย เพื่อหาแนวทางแก้ไขนั่นคือ การปฏิรูปการศึกษาไทย และกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ปี 2540

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศไทย ได้นำวิทยาการ อนุกรรม และเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต วิดีทัศน์ โปรแกรมช่วยสอนต่างๆ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาที่ผ่านมาและเพื่อการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต, 2541 : 44) ได้สรุปว่า หน้าที่ของการศึกษาในความหมาย ฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อ Bin หรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข ฝึกฝนให้คนรู้จักแก้ปัญหาชีวิต และหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิษภัยแก่ผู้อื่น และแก่สังคม พัฒนาคนให้รู้จักแสวงหา และเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษ พิษภัย ไร้การเบียดเบียน และพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่น และสังคม พัฒนาคนให้พร้อมและมีความสามารถบางอย่าง ในการที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่น และแผ่ขยายความสุขออกไปในสังคม นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งประกาศใช้ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และในหมวด 4 มาตรา 24 กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542ข : 10) คือ การจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม

ค่านิยมที่ดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ในทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวทันนานาอารยประเทศในศตวรรษใหม่นั้น จำเป็นจะต้องมีกลไกการสร้างคนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 24 โดยเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ใน 6 ด้าน จะสร้างความหวังทางการศึกษา ให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างที่คาดหวังไว้ แต่ทั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากครู อาจารย์ นักการศึกษา บุคลากรทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากประชาชนไทยทุกสาขาอาชีพ ที่จะต้องร่วมกันทำความเข้าใจถึงแนวคิด ทิศทางและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพ สำหรับทุกคนในสังคมไทยอย่างทั่วถึง และมีความเป็นธรรม

ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ที่กล่าวมาข้างต้น เกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา ซึ่งประสบปัญหาในหลายด้าน อาทิเช่น การศึกษาที่ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม การศึกษาขาดคุณภาพ และประสิทธิภาพ ระบบโครงสร้างที่ไม่เอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง และเป็นการศึกษาที่ปลูกฝังให้ผู้เรียนมุ่งที่จะเข้าปฏิบัติงานในระบบราชการหลังจากจบการศึกษา หรือแม้กระทั่งค่านิยมในการสอบเข้าเรียนต่อในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงและเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงต้องดำเนินการวางแผนพัฒนา ปรับระบบโครงสร้าง พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของประเทศ ให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของสังคมไทย และใช้เป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 24 ของข้าราชการครูในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย จำแนกตามระดับชั้นที่สอน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จำนวน 6 ด้าน คือ การจัดเนื้อหา สาระ และกิจกรรม การฝึกทักษะ กระบวนการคิดและการจัดการ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียน รวมทั้ง การร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ระดับชั้นที่สอน จำแนกเป็น ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1.2 ระดับการศึกษา จำแนกเป็น ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

3.1.3 ประสบการณ์ในการสอน จำแนกเป็น 1 – 5 ปี 6 – 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

3.2.1 การจัดเนื้อหา สาระและกิจกรรม

3.2.2 การฝึกทักษะ กระบวนการคิด และการจัดการ

3.2.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

3.2.4 การผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง 9

3.2.5 การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และสื่อการเรียน

3.2.6 การร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัยนำแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2. เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการศึกษาแนวใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการครูในระดับชั้นที่สอนต่างกัน มีความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แตกต่างกัน
2. ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แตกต่างกัน
3. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ข้าราชการครู หมายถึง ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย ทั้งในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น
2. ระดับก่อนประถมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอน ชั้นอนุบาล 1 - 2 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย
3. ระดับประถมศึกษา หมายถึงการจัดการเรียนการสอนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย
4. ระดับมัธยมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย
5. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาของข้าราชการครูใน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย
6. ประสบการณ์ในการสอน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอน ซึ่งจำแนกเป็น 1 - 5 ปี 6 - 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป
7. การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
8. กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใน 6 ด้าน คือ
 - 8.1 การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม หมายถึง การจัดเนื้อหา สาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 8.2 การฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ หมายถึง การฝึกคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

8.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หมายถึง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ให้ทำได้ ให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

8.4 การผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง หมายถึง การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้ง การปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

8.5 การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

8.6 การร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ หมายถึง จัดการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ในทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

9. มาตรฐานโรงเรียน หมายถึง การบริหารงานโรงเรียนให้เป็นไปตามที่หลักเกณฑ์กำหนด โดยสามารถแสดงให้เห็นได้ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ

10. การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ หรือเพื่อปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด